

מסורת הש"ס

(א) [מוספתא פ"א הטי"ו], (ב) [שס] שזעזות מתא, (ג) גי' הענין טיכמא פירוש חמיה על עק שהיה דומה ללזנה, (ד) סנהדרין י, (ה) סנהדרין י: ע"ש, (ו) ס"א, (ז) [נעיל ח: ג], (ח) לקמן סה: (ט) ע"ז מג, (י) שם, (יא) [מנחות כח:], (יב) [מיתר], (יג) [מיתר],

תורה אור השלם

- יְהוָה מִשֶּׁה אֶת מִעַדֵי יְיָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

ויקרא כג מד

- דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי יְיָ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרְאֵי קֹדֶשׁ אֲלֵהֶם הֵם מוֹעֲדֵי: ויקרא כג ב
- וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שַׁבַּת הַחֲמִישִׁים שָׁנָה וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יִשְׂבֵּיהָ יוֹבֵל הוּא תְּהִיָּה לְכֶם וּשְׁבַתָּם אִישׁ אֶל אֲחִירוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשָּׁבֹב: ויקרא ה' י
- לֹא תַעֲשֶׂן אֶתִּי אֲלֵהֶי כֶסֶף וְאֲלֵהֶי זָהָב לֹא תַעֲשֶׂוּ לְכֶם: שמות כ ט

הגהות מהר"י לנרא

[א] גפ' שנה אמה מקדש כ"ז:

לעזי רש"י

קדריה"ל [לנטיירינא]. פסס.

רבינו חננאל

המולות מורים בחצים. חגי חדא לצפונה דבריו קיימין, לדרומה לא אמר כלום. וחגיאי איפכא. ופרקינן לא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים. פיר', דרך השמש ביום מהלך בדרום, וסובב בפסוק כלילה, שנאמר הולך אל דרום וסובב אל צפון. וגרסינן בעירובין פרק כיצד מעברין את הערים, כיצד חמה יוצאה ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך, והו פני שפוק. חמה יוצאה ביום קצר ושוקעת ביום קצר, זהו פני דרום. ופרקינן נסן בתקופת תשרי חמה יוצאה בחצי מרח ושוקעת בחצי מערב, שמעינן מינה כי מתקופת טבת עד תקופת תמוז, חמה מהלכת ביום מקין מזרחית (צפונית) [דרומית] וכלפי (מזרחית) [מערבית] דרומית] ולעולם אין הלבנה החדשה נראת אלא אחר שקיעת החמה, וכשעולה כלפי דרום אחר החמה צפונה. וזו היא דתני לצפונה דבריו קיימין. מתקופת תמוז עד תקופת טבת, חזרת החמה ועלה והולכת מרחו (דרומית) [מזרחית] צפונית] כלפי

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה

גירי קא משדייא. החמה הזאת חלים היא יורה להלחם כזופרין זה שהיורה בקשת נותן פגימת הקשת לצד פניו: **כאן צימוס החמה כאן צימוס הגשמים**. צימות החמה כגון ציוס ארוך של תקופת תמוז חמה שוקעת לסוף מערב לצד כפון כדתינא בעירובין (דף נז.) חמה יולאת ציוס ארוך ושוקעת ציוס קצר זהו פני דרום וזהו פני קצר חמה יולאת ציוס קצר וסוקעת ציוס חמה יולאת ציוס נסן ושוקעת ציוס מערב תקופת נסן היום והלילה שוין חמה יולאת ציוס

מזרח ומהלכת חגי מזרח וכל דרום וחגי מערב ושוקעת וכלילה סובצת למעלה מן הכיפה חגי מערב וכל כפון וחגי מזרח חזרתה ולמחרת התחיל היום להיות זורח מעט מכנגד חגי מזרח לצד כפון ושוקע להלן מחגי נמשכת מעט צין צוריהם צין בשקיעה וכשמגיע יום תקופת תמוז היא זורחת צקן מזרחית כפוניית ומהלכת ג' ומשם ואילך הימים מתמעטין והחמה נמשכת מעט מעט צוריהמה ובשקיעמה לצד דרום וכשמגיע תקופת תשרי יולאת ציוס מזרח ושוקעת ציוס מערב והיום והלילה שוין ועוד מושכת והולכת לצד דרום עד תקופת טבת ואותו היום יולאת צקן מזרחית דרומית ושוקעת צקן דרומית מערבית ומשם ואילך נמשכת לאחוריה לצד כפון לצוריהמה מרצה הילוכה לצד כפון מעט ושוקעת וכן תמיד עד תקופת נסן שיוולאת ציוס מזרח ושוקעת ציוס מערב. נמצאת צימות החמה מהלכת רוב רוח מערבית לפני שקיעתה ופעמים כולה וכל ימות הגשמים אינה מהלכת אלא מיעוט מערב ופעמים שאינה נכנסת צו אלא דבר מועט והלזנה לעולם כחידושה צקן מערבית דרומית הלך צימות הגשמים שאין החמה נכנסת למערב אלא בשקיעתה הלזנה קודמת לתוך המערב נמצאת לזנה כפון וצימות החמה שהחמה צמערב הרצה היא קודמת הלזנה ברוב החדשים לצד כפון נמצאת לזנה **בדרום: אצל מאטרפין לעדוס אחרי**. אחד מהן מאטרפ עס עד אחר שיאמר כמותו: **ראינוסו צמים**. תוך נהר או מעין ראינו דמותה של לזנה: **צעצים**. יום המעונן היה וראינוה מאירה דרך עוציו של עב: **עששים**. קנדיה"ה צלע"ז: **כל הכי חוו ואזלי**. בתמיה. מאחר שראוהו למה לא יעידו וכי לעולם הם צריכים להאומו: **מדעסנו**. כדי להעיד עליו: **קוציטא דעיבא**. עיגול של עב לצן: **בתנני' וראש צ"ד אומר מקודש כו': גב' מקראי קדש**. תרי זימני משמע: **ר' אלעזר צר' דזוק אומר כו': בזמנו אין מקדשין אורסו**. שאינו

נריך חיזוק: **מעוצר אין**. דמשמע משחטיכה נתעצר: **אצל מקודש לא**. קמני הרי זה מתקדש למחר: **מעוצר איצטריכא ליה**. כלומר לעולם למחר בעי קידוש והאי דלא תנייה משום דאיצטריכא לשמועינן מעוצר: **דסואלי וזומנו ראוהו**. סד"כ לא לעצברו ואי תנא הרי זה מתקדש למחר הוה אמינא לעולם מיומא קמא מתקנינן מועדותיה: **בתנני' ודמוס זורוס לזנה: גב' לא תעשון אפי**. זורות העומדים אחי: **אם של**

גירי קא משדייא: כמה היה גבוה ולאין היה נוטה כו': תנא חדא לצפונה דבריו קיימין לדרומה לא אמר כלום והתניא איפכא לדרומה דבריו קיימין לצפונה לא אמר כלום לא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים ת"ר »^[כ] אחד אומר גבוה ב' מרדעות ואחד אומר ג' עדותן קיימת אחד אומר ג' ואחד אומר ה' עדותן בטילה אבל מצטרפין לעדות אחרת ת"ר יראינוהו במים ראינוהו בעששית ראינוהו בעבים אין מעידין עליו חציו במים חציו בעבים חציו בעששית אין מעידין עליו השתא כולו אמרת לא חציו מבטיא אלא ה"ק חציו במים חציו ברקיע חציו בעבים חציו ברקיע חציו בעששית חציו ברקיע אין מעידין ת"ר יראינוהו ושוב לא ראינוהו אין מעידין עליו כל הכי חוו לה ואזלי אומר אביי ה"ק ראינוהו מאלינו ושבנו לראותו מדעתנו ולא ראינוהו אין מעידין עליו מאי טעמא אימור »^[כ] כוביתא דעיבא בעלמא הוא רחוי: **בתנני' יראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש בין שנראה בזמנו בין שלא נראה בזמנו מקדשין אותו ו**»^[כ] **ה"ר אב"ר** צדוק אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו שכבר קידשוהו שמים: **גב' ראש ב"ד וכו'**: מנהגי מילי א"ר חייא בר גמדא א"ר יוסי בן שאול אמר רבי אמר קרא יוידבר משה את מועדי ה' מכאן שראש ב"ד אומר מקודש: וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש: מגלן אמר רב פפא אמר קרא »^[כ] אשר תקראו אותם קרי ביה אתם ר"ג בר יצחק אמר אלה הם מועדי הם יאמרו מועדי מקודש מקודש תרי זימני למה לי דכתיב מקראי קודש: **ר"א בר' צדוק** אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו: תניא »^[כ] פלימו אומר בזמנו אין מקדשין אותו שלא בזמנו מקדשין אותו **ר"א ו**»^[כ] **בר"ש** אומר בין כך ובין כך אין

כד.

גירי קא משדייא. כלזנה אין לחוש אם רואה פגימת הקשת דאין קשת אלא ציוס ולא הלזנה כשרגא צטיהרף ולא אמרי עוצדיה גירי קא משדייא: **תנני חדא צצפונה דבריו קיימין**. קשה לי דדריש ר' יוחנן לעיל (דף כג.) עושה שלום במרומיו מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לזנה וכשהלזנה לפני החמה ופגימת הלזנה כחידושה לעולם כלפי מזרח וכו רואה החמה פגימותיה ור' אליהו צר שלמה מגורגו"ש הראני דצשני גלגלים [הס] חמה ולזנה ויכולה להיות ראית הלזנה לפני החמה וחמה אינה רואה מגלגל החמה שהוא למעלה ממנו ולחכמי המזלות זה פשוט:

אב"ר מצטרפין לעדות. למ"ד (שזעזות דף מז.) צב' כתי עדים המכחישות זו את זו זו צאה צפני עצמה ומעידה וזו צאה צפני עצמה ומעידה **יחא דמאטרפין לעדות** ממון אצל למ"ד צהדי סהדי שקרי למה לי היאך מאטרפין לשום עדות אפילו לעדות המדע לכן דחק קונטנ' לפרש אחד מהן מאטרפ עס אחר שיאמר כמותו וצעדות של חדש זה איירי והא דקמני לעדות אחרת היינו כלומר דמאטרפ עס אחרים דנעשה עדות אחרת והכי מפרש לה צהדיא צסוף פרק כל הנשבעין (שס דף מז.) משום דהוה ליה חד ואין דצריז של חד צמקוס שנים:

בדמות שמשיי. צהיכל ואולס מוקי לה ולי"ג המשמשין לפני צמרוס: **אכסדרה תבנית אולס**. סתם אכסדרה אין צו כי אם ג' מחיצות ורצינית פרוצה צמלוואה כדמשמע צפ' לא יחפור (צ"צ דף כה.) וסס) דקאמר עולס דומה לאכסדרה ורוח כפונית אינה מסובצת והא דקמני אכסדרה צתנית אולס לפי שהיתה פתחו גדולה קרי ליה אכסדרה אע"פ שלא היה צמלוואה דה"ל גיפופי ט"ו אמה מכאן וע"ו אמה מכאן וכדמנן צמדות (פ"ד מ"ו) ושמא לפי שהיה שס צית החליפות וכותל מפסיק צמלווא צפנים:

מקדשין אותו שנאמר »^[כ] וקדשתם את שנת החמישים ו»^[א] שנים אתה מקדש ואי אתה מקדש חדשים א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' אלעזר בר' צדוק אמר אביי אף אנן נמי תנינא »^[כ] וראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו העידים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר מעובר אין מקודש לא מעובר איצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל איפרסמא ולא ליעברוה קמ"ל: **בתנני' ודמות צורות לבנה היו לו לרבן גמליאל** בטבלא ובכותל בעלייתו שבהן מראה את ההדיוטות ואומר הכזה ראית או כזה: **גב' ו**»^[כ] **ומי שרי והכתיב ילא תעשון אתי ילא תעשון כדמות שמשיי** אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן כדתניא »^[כ] **לא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית אולם חצר כנגד עזרה שלחן כנגד שלחן מנורה כנגד מנורה אבל עושה של**

נראה בזמנו, אלא לילי ל"א, מקדשין אותו. ר' אלעזר בר' צדוק אומר אין נראה בזמנו אלא שכן קידשוהו שמים. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא כר' אלעזר בר' צדוק. **[מתני' דמות צורות לבנת היו לו לרבן גמליאל כו'. ואקשינן ומי שרי, למעבד צורת לבנה, והכתיב לא תעשון אתי, לא תעשון כדמות שמשיי. ופריך אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאיפשר לעשות כמותן, כגון בית, תבנית היכל, ואכסדרה, תבנית אולם. וחצר, תבנית עזרה. ושלחן, תבנית שלחן שבהיכל. ומנורה, תבנית מנורה בשבעה קנים. אבל עושה**

עין משפט ונר מצוה

יב א ב מיי פ"ב מהל'
קידוש המדש הלכה ה:
ג ב מיי שס הלכה ו:
ד ד ה ו מיי שס הלכה ח:

בז ד מיי פ"ג מהלכות
ע"ז הלכה יא סמג לאוין
כז טור י"ד ס' קמא:
בז ח מיי פ"ז מהלכות
בית המדרה הלכה י
טור וש"ע י"ד ס' קמא
סעיף ח:

מוסף רש"י

אחד אומר גבוה ב' מרדעות. גבי עדות המדש תניא שהי צודקין אותם כמה היתה גבה מן הקרקע למעלה ענינו צאמד כשפילו של רקיע. מרדעת, מלמד הבקר (שבושות מח.) אם לא נראה בזמנו, ציוס ג', דמולות ציוס ג' הוא דאין חדש לזנה פחות מר"ט יום ומחלה ומצ"ג חלקים (סנהדרין י:). שכבר קידשוהו שמים. צ"ד שלמלה מלמלמול (שס.) פלימו אומר בזמנו אין מקדשין אותו. שאין נריך לעשות חיזוק לזכר שהרי צמנו צא (שס.) הכזה ראית או כזה. כדי לצדקן אם לא דצריהס מוטוסס (ע"ז ג.) צשעת מולד לזנה אינה נחלית כי אם מעט ואינה ניכרת (מנחות כט.) שאפשר לעשות כמותן. ממש כגון שמשין של מטה, חצר ואולס ויכול ומנורה, אצל שמשין של מעלה שאי אפשר לעשות כמותן ממש אלא ציור דוממת מותר (ע"ז ג.). בית תבנית היכל. צחרטו ורזטו ורזטו ושיער ממת פתחיה, אצל אם צשנית צמקלת מותר (שס וכעני"ז מנחות כח.). אכסדרה. אין לה מחילה רביעית וכן אולס (מנחות שס.) תבנית אולם. שהיה רזטו עשנים וגבחו צרענסי כדלמרינן צממתתא קמיחא דעיוצין (שס.) אבל עושה. המטורה (שס.)

רבינו חננאל (המשך) והרים ראשו לראות הלבנה בשמים ולא ראה כלום. או ראה חצייה במים וחצייה ברקיע וכן בעבים וכן בעששית, אין מעידין עליו עד שיראו אותה ברקיעוה) ראייה (כמתה) [גמורה] אבל אם נראה להם פתאום כעין צורת הלבנה, וכיוצו לראות ראית עיקר ולא ראה כלום, אין מעידין עליו. מאי טעמא אמרינן מועדי ה', מיכן שראש בית דין אומר מקודש. אשר תקראו אותם, מיכן שזעונין אחריהן מקודש דבעינן תרי זימני מקודש מקודש מניין, מרכזיב מקראי קודש ולא כתיב מקרא קדש. בין שנראה בזמנו. לילי ל'. בין שלא